

УЯВЛЕННЯ ПОДРУЖНЬОЇ ПАРИ ПРО СІМЕЙНІ РОЛІ

Євгенія Скворчевська

Анотація. У статті розкрито особливості уявлення подружньої пари про сімейні ролі. Актуальність теми, тому що вибір шлюбного партнера є важливим етапом у житті особистості. Вибір шлюбного партнера залежить від підсвідомих установок, які закладаються з дитинства в батьківській родині та формують уявлення про шлюбного партнера. Родинне підсвідоме визначає вибір майбутнього шлюбного партнера, його особистісні та моральні якості. У шлюбі відбувається трансформація уявлень про сімейні ролі. Рольова структура сім'ї наказує членам сім'ї, що, як, коли й у якій послідовності вони мають робити, вступаючи один з одним у відносини. Невизначеність норм, які регулюють сімейні ролі, ставить перед сім'єю ряд соціально-психологічних проблем, що з проблемою «вибору» кожною сім'єю способу рольового взаємодії та формування ставлення членів сім'ї до різних сторін рольової поведінки у сім'ї. Задоволеність шлюбом у подружньому житті пов'язана із багатьма факторами: стажем подружнього життя, основним мотивом шлюбу, кількості дітей. Відчуття задоволеності-незадоволеності шлюбом формує ставлення до різних сфер життя. З'ясовано, що існують відмінності у рольових очікуваннях і домаганнях в шлюбі у жінок та чоловіків. У жінок домінує емоційно-психотерапевтична та батьківсько-виховна сфера, а у чоловіків – соціальна активність. Визначено, що у більшості жінок переважає значна задоволеність шлюбом, а у чоловіків – часткова задоволеність шлюбом. Подружні партнери прагнуть до взаєморозуміння. Взаємовідносини один з одним приносять радість та задоволення. Виявлено, що у більшості подружніх пар дружина відповідає за виховання дітей, організацію сімейної субкультури, роль «господини», а чоловік – матеріальне забезпечення сім'ї. За емоційний клімат в сім'ї, сексуальні відносини та організацію розваг відповідають обидва партнери.

Ключові слова: сім'я, сімейні відносини, подружня пара, шлюб, сімейні ролі, рольові очікування, задоволеність шлюбом.

Постановка проблеми. Характер спілкування молоді, предшлюбна поведінка, прояв почуттів і вступ до шлюбу змінювалися протягом ХХ століття. Відповідно до цих поглядів стала іншою шлюбна поведінкова активність. Дана тема цікава й актуальна, тому що вибір шлюбного партнера є важливим етапом у житті особистості. Вибір шлюбного партнера залежить від підсвідомих установок, які закладаються з дитинства в батьків-

ській родині та формують уявлення про шлюбного партнера.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження В.А. Вінс, Т.І. Дучимінської, Д.Є. Карпової, Ю.М. Кашпур, Т.М. Кузьменко, Л.І. Магдисяк, М.І. Мушкевич, Є.М. Потапчук, О.А. Столярчук, Р.П. Федоренко засвідчують, що у сучасного подружжя існують проблеми, щодо розподілу сімейних ролей та задоволеністю шлюбом. Також Н.В. Грисенко, К.Ю. Батаєва зазначають,

що задоволеність шлюбом у подружньому житті пов'язана із багатьма факторами: стажем подружнього життя, основним мотивом шлюбу, кількості дітей [2, с.60].

Згідно В.А. Вінс, Ю.М. Кашпур, Т.М. Кузьменко важливе значення в житті сім'ї відіграють міжособистісні взаємини. На якість цих взаємин між чоловіками і жінками у подружніх парах впливають такі індивідуально-психологічні особливості, як тип темпераменту кожного із подружжя [1, с. 45].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на широкий спектр наукових досліджень у цій галузі та розробки проблеми сімейних відносин недостатньо вивченими залишаються питання уявлення подружньої пари про сімейні ролі.

Мета статті – вивчити уявлення подружньої пари про сімейні ролі.

Завдання:

1. Вивчити особливості рольових очікувань і домагань в шлюбі.
2. Виявити особливості задоволеності шлюбом.
3. Дослідити особливості розподілу

ролей у сім'ї в шлюбі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні сім'ї стикаються з різними проблемами: недостатність спілкування, непорозуміння партнера, неготовність до появи дітей, невміння розподіляти сімейні обов'язки, що призводить до конфліктів та незадоволеності шлюбом. Сімейні установки та очікування детермінують якість побудови нових стосунків у подружній парі, впливають на особливості розподілу ролей у сім'ї та задоволеність шлюбом.

Методи та організація дослідження уявлення подружньої пари про сімейні ролі.

Дослідження проводилось шляхом опитування подружніх пар. У дослідженні взяли участь 70 пар у віці від 25 до 35 років, з них 70 жінок і 70 чоловіків, загальна кількість 140 досліджуваних.

Вивчення особливостей рольових очікувань і домагань в шлюбі у подружніх пар проводилося за допомогою опитувальника «Рольових очікувань і домагань в шлюбі» (РОД). Результати представлені в таблицях 1 та 2.

Таблиця 1
Особливості рольових очікувань і домагань в шлюбі у жінок

№	Шкала	Рівень					
		Високий		Середній		Низький	
		кіль-ть	%	кіль-ть	%	кіль-ть	%
1	Інтимно-сексуальна сфера	2	10	10	50	8	40
2	Особистісна ідентифікація	11	55	9	45	-	-
3	Господарсько-побутова сфера	10	50	8	40	2	10
4	Батьківсько-виховна сфера	14	70	5	25	1	5
5	Соціальна активність	7	35	11	55	-	-
6	Емоційно-психотерапевтична сфера	14	70	4	20	-	-
7	Зовнішня привабливість	12	60	8	40	-	-

Як видно із таблиці 1 аналіз рольових очікувань і домагань в шлюбі показав, що серед високих рівнів у більшості жінок переважає шкала «Емоційно-психотерапевтична сфера» та «Батьківсько-виховна сфера» 70%. Отримані результати свідчать про установку на емоційно-терапевтичну функцію шлюбу. Установка на батьківське виховання дозволяє розглядати фактор у якості основної сімейної цінності жінок народження та виховання дітей. Шкала «Зовнішня привабливість» 60%. Для жінок важливим фактором при виборі шлюбного партнера є зовнішня привабливість. Шкала «Особистісна

ідентифікація» 55%. Виявлена наявність спільних інтересів є важливою умовою створення надійних та довготривалих відносин. Шкала «Господарсько-побутова сфера» 50%. Жінки надають значення господарсько-побутовим відносинам у родині.

Серед середніх рівнів у більшості жінок переважає шкала «Соціальна активність» 55%. Отже, жінки приділяють увагу, як родині, так і професійної діяльності. Шкала «Інтимно-сексуальна сфера» 50%. Отримані результати вказують на значущість сексуальних відносин для задоволеності шлюбом

Таблиця 2

Особливості рольових очікувань і домагань в шлюбі у чоловіків

№	Шкала	Рівень					
		Високий		Середній		Низький	
		кіль-ть	%	кіль-ть	%	кіль-ть	%
1	Інтимно-сексуальна сфера	10	50	4	20	6	30
2	Особистісна ідентифікація	8	40	10	50	2	10
3	Господарсько-побутова сфера	8	40	11	55	1	5
4	Батьківсько-виховна сфера	6	30	13	65	1	5
5	Соціальна активність	16	80	4	20	-	-
6	Емоційно-психотерапевтична сфера	10	50	8	40	2	10
7	Зовнішня привабливість	12	60	5	25	3	15

Як видно із таблиці 2 аналіз рольових очікувань і домагань в шлюбі показав, що серед високих рівнів у більшості чоловіків переважає шкала «Соціальна активність» 80%. Виявлено значущість прояви себе у професійній сфері як професіонала. Шкала «Зовнішня привабливість» 60%. Визначено важливість зовнішньої краси дружини. Шкала «Інтимно-сексуальна сфера» та «Емоційно-психотерапевтична сфера» 50%. Отримані результати вказують на значущість сексуальних стосунків для подружніх відносин.

Серед середніх рівнів у більшості

чоловіків переважає шкала «Батьківсько-виховна сфера» 65%. Отримані результати говорять про значущість ролі батька для чоловіка. Шкала «Господарсько-побутова сфера» 55%. Чоловіки виконують господарські функції, коли у них є на це бажання та вільний час. Шкала «Особистісна ідентифікація» 50%. Чоловіки мають установку на ідентифікацію зі шлюбним партнером.

Таким чином, порівняльний аналіз рольових очікувань і домагань в шлюбі у жінок та чоловіків показав, що у більшості жінок

переважає шкала «Емоційно-психотерапевтична сфера» та «Батьківсько-виховна сфера», а у чоловіків – «Соціальна активність».

Вивчення особливостей задоволеності шлюбом у подружніх пар проводи-

лося за допомогою теста-опитувальника «Задоволеність шлюбом» (В.В. Столін, Т.Л. Романова, Г.П. Бутенко). Результати представлені в таблиці 3 та 4.

Таблиця 3

Особливості задоволеності шлюбом у жінок

№	Рівень задоволеності шлюбом	Кіл-ть	%
1	Цілковита незадоволеність	9	12,85
2	Значна незадоволеність	9	12,85
3	Швидше незадоволеність, ніж задоволеність	6	8,57
4	Часткова задоволеність	18	25,71
5	Швидше задоволеність, ніж незадоволеність	6	8,57
6	Значна задоволеність	15	21,42
7	Цілковита задоволеність	7	10

Як видно із таблиці 3 проведений аналіз задоволеності шлюбом у жінок показав, що у більшості жінок переважає значна задоволеність шлюбом 34,28%. Прагнення жінок до взаєморозуміння з партнером.

Значна незадоволеність шлюбом виявлена 14,28%. Таким чином, жінки незадоволені партнером, вони соромляться його.

Цілковита задоволеність шлюбом 12,85%. Жінки цілковито задоволені своїм подружнім партнером.

Швидше задоволеність, ніж незадоволе-

ність шлюбом виявлена 11,42%. Отже, взаємовідносини не приносять жінкам позитивні емоції.

Цілковита незадоволеність та швидше незадоволеність, ніж задоволеність шлюбом виявлена 10%. Жінки незадоволені подружніми відносинами з чоловіком.

Часткова задоволеність та виявлена 7,14%. Отримані результати вказують на те, що жінки іноді не розуміють партнера, частково задоволені подружніми стосунками.

Таблиця 4

Особливості задоволеності шлюбом у чоловіків

№	Рівень задоволеності шлюбом	Кіл-ть	%
1	Цілковита незадоволеність	9	12,85
2	Значна незадоволеність	9	12,85
3	Швидше незадоволеність, ніж задоволеність	6	8,57
4	Часткова задоволеність	18	25,71
5	Швидше задоволеність, ніж незадоволеність	6	8,57
6	Значна задоволеність	15	21,42
7	Цілковита задоволеність	7	10

Як видно із таблиці 3 проведений аналіз задоволеності шлюбом у жінок показав, що у більшості чоловіків переважає часткова задоволеність шлюбом 25,71%. Чоловіки з одного боку задоволені поведінкою дружини, а з іншого – ні.

Значна задоволеність шлюбом 21,42%. Виявлено прагнення чоловіків до взаєморозуміння з партнером.

Цілковита незадоволеність та значна незадоволеність шлюбом виявлена 12,85%. Чоловіки незадоволені партнером, не відчувають сексуальну гармонію у відносинах.

Цілковита задоволеність шлюбом 10%. Отримані результати свідчать про задоволеність своїм подружнім партнером.

Швидше задоволеність, ніж незадоволеність шлюбом виявлена 8,57%. Чоловіки

прагнуть змінити характер свого подружнього партнера, оскільки не сприймають його таким, який він є.

Швидше незадоволеність, ніж задоволеність шлюбом виявлена 8,57%. Чоловіки мають бажання змінити щось у подружніх відносинах.

Таким чином, аналіз задоволеності шлюбом у жінок та чоловіків показав, що у більшості жінок переважає значна задоволеність шлюбом, а у чоловіків – часткова задоволеність шлюбом.

Вивчення особливостей розподілу ролей у сім'ї у подружніх пар проводилося за допомогою методики «Розподілу ролей у сім'ї» (Ю. Альошина, Л. Гозман, Є. Дубовська). Результати представлені в таблиці 5.

Таблиця 5
Особливості розподілу ролей у сім'ї у подружніх пар

№	Шкала	Рівень					
		Високий		Середній		Низький	
		кіль-ть	%	кіль-ть	%	кіль-ть	%
1	Виховання дітей	14	70	5	25	1	5
2	Емоційний клімат в сім'ї	3	15	15	75	2	10
3	Матеріальне забезпечення сім'ї	6	30	4	20	10	50
4	Організація розваг	14	70	19	95	7	35
5	Роль «господаря», «господині»	10	50	6	30	4	20
6	Сексуальний партнер	9	45	10	50	1	5
7	Організація сімейної субкультури	10	50	4	20	6	30

Як видно із таблиці 5 аналіз розподілу ролей у сім'ї у подружніх пар показав, що у більшості подружніх пар серед високого рівня переважає шкала «Виховання дітей» 70%, шкала «Організація сімейної субкультури» 50%, шкала «Роль «господаря», «господині» 50%. Отримані результати свідчать про реалізацію даних подружніх ролей переважно дружиною.

У більшості подружніх пар серед середнього рівня переважає шкала «Емоційний

клімат в сім'ї» 75%, шкала «Сексуальний партнер» 50%, шкала «Організація розваг» 95%. Виявлена реалізація даних подружніх ролей обома подружніми партнерами.

У більшості подружніх пар серед низького рівня переважає шкала «Матеріальне забезпечення сім'ї» 50%. Отримані результати свідчать про реалізацію даної подружньої ролі чоловіком.

Таким чином, у більшості подружніх пар дружина відповідає за виховання дітей, орга-

нізацію сімейної субкультури, роль «господини», а чоловік – матеріальне забезпечення сім'ї. За емоційний клімат в сім'ї, сексуальні відносини та організацію розваг відповідають обидва.

Висновки. Результати дослідження показали наступне:

1. У більшості жінок переважає емоційно-психотерапевтична сфера та батьківсько-виховна сфера, а у чоловіків – соціальна активність.

2. У більшості жінок переважає значна задоволеність шлюбом, а у чоловіків – часткова задоволеність шлюбом.

3. У більшості подружніх пар дружина відповідає за виховання дітей, організацію сімейної субкультури, роль «господини», а чоловік – матеріальне забезпечення сім'ї. За емоційний клімат в сім'ї, сексуальні відносини та організацію розваг відповідають обидва партнери.

Перспективи подальших досліджень: у подальшому плануємо досліджувати особливості уявлення про сімейні ролі у подружніх пар з різним сімейним стажем: один рік, три роки та п'ять років подружнього життя.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вінс В. А., Кашпур Ю. М., Кузьменко Т. М. Гармонізація міжособистісних взаємин подружніх пар засобами психологічного консультування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Вип. 1. С. 42-46. DOI <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2022.1.8>

2. Грисенко Н. В., Батаєва К. Ю. Роль різних форм благополуччя у задоволеності шлюбом осіб зрілого віку. *Вісник Дніпропетровського університету*. Серія «Психологія». 2016. Вип. 22. С. 51-61.

3. Потапчук Є. М., Карпова Д. Є. Моделі поведінки подружжя в реаліза-

ції основних сімейних функцій *Соціальна психологія. Юридична психологія*. 2021. Випуск 21. С.268-274. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.21.47>

4. Психологія молоді сім'ї [Текст] : монографія. / Мушкевич М. І., Федоренко Р. П., Магдисяк Л. І., Дучимінська Т. І. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 235 с.

5. Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї: навч. посіб. Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2015. 136 с.

REFERENCES

1. Vins V., Kashpur Ju., Kuzjmenko T. Gharmonizacija mizhosobystisnykh vzajemyn podruzhnykh par zasobamy psykhologhichnogho konsultuvannja. *Naukovyj visnyk Uzhghorodskogho nacionaljnogho universytetu*. 2022. Vyp. 1. S. 42-46. DOI <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2022.1.8>

2. Ghrysenko N. V., Batajeva K. Ju. [Rolj riznykh form blaghopoluchchja u zadovolenosti shljubom osib zrilogho viku] *Visnyk Dnipropetrovskogho universytetu*. Serija «Psykhologhija». 2016. Vyp. 22. S. 51-61.

3. Potapchuk Je. M., Karpova D. [Je. Modeli povedinky podruzhzhja v realizaciji osnovnykh simejnykh funkcij] *Socialjna psykhologhija. Jurydychna psykhologhija*. 2021. Vypusk 21. S.268-274. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.21.47>

4. [Psykhologhija molodoji sim'ji [Tekst] : monoghrafija]. / Mushkevych M. I., Fedorenko R. P., Maghdysjuk L. I., Duchyminsjka T. I. Lucjk : Vezha-Druk, 2018. 235 s.

5. Stoljarchuk O. A. [Psykhologhija suchasnoji sim'ji] : navch. posib. Kremenчук: PP Shherbatykh O. V., 2015. 136 s.

PERCEPTIONS OF THE MARRIED COUPLE ABOUT FAMILY ROLES

Yevheniia Skvorchevska

Abstract. *The article reveals the features of the representation of a married couple about family roles. The relevance of the topic, because the choice of a spouse is an important stage in the life of an individual. In marriage, there is a transformation of ideas about family roles. The role structure of the family prescribes to family members what, how, when and in what sequence they should do when entering into relationships with each other. The uncertainty of the norms governing family roles poses a number of socio-psychological problems for the family related to the problem of «choosing» by each family the method of role interaction and the formation of the attitude of family members to different aspects of role behavior in the family. Satisfaction with marriage in married life is associated with many factors: the length of married life, the main motive for marriage, the number of children. The feeling of satisfaction-dissatisfaction with marriage forms the attitude to different spheres of life. It was found that there are differences in the role expectations and claims in marriage for women and men. In women, the emotional-psychotherapeutic and parent-educational sphere dominates, and in men – social activity. It has been determined that the majority of women are dominated by significant satisfaction with marriage, while men have partial satisfaction with marriage. Relationships with each other bring joy and pleasure. It was revealed that in the majority of married couples, the spouse is responsible for raising children, organizing a family subculture, the role of a «mistress», and the husband is responsible for the financial support of the family. Both partners are responsible for the emotional climate in the family, sexual relations and the organization of entertainment.*

Keywords: *family, family relations, married couple, marriage, family roles, role expectations, marriage satisfaction.*

Відомості про авторів:

Скворчевська Євгенія Леонідівна, кандидат психологічних наук, доцент, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна
e-mail: eheniaskv@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-7647-2042>

Information about authors:

Yevheniia Skvorchevska, Candidate of psychology, Associate Professor, Kharkiv National University named after V. N. Karazin, Kharkiv, Ukraine